

Pekka Mykkänen

LIKAINEN SOMESOTA

Kertomus ministeri Riikka Purran
rasismikohun ympärillä käydyistä
somesodasta, perussuomalaisten
aggressiivisesta viestintäkulttuurista ja
politiikan myrkyttymisestä

Nemo

Suomen tietokirjailijat ry, Taiteen edistämiskeskus ja Otavan Kirjasäätiö
ovat apurahoillaan tukeneet tämän kirjan tekemistä.

Etukannen kuva kirjailijasta: Pekka Mykkänen / AI Gahaku.

@Kustannusosakeyhtiö Otava ja Pekka Mykkänen, 2025
ISBN 978-951-1-51021-5

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2025

Omistettu enkeleille

Sisältö

Aluksi | 9

Johdanto | 12

OSA I: TAISTELU RIIKASTA | 29

1. Haamu menneisyydestä | 31

”Te olette syöpää.”

2. Biden vaihtui riikaksi | 42

”Minun vihainen tekstini on vain vihaista tekstiä, ei mitään muuta. En hyväksy enkä ole koskaan hyväksynyt minkäänlaista väkivaltaa.”

3. Pesäpallomailasta päähän | 50

”Äiti, voiko anaaliseksiä tulla raskaaksi?
Varmasti. Mistä luulet valtamedian toimittajien saaneen alkunsa?”

4. Liian monta apinaa | 72

”Yle ja Hesari etunenässä ovat valeutisoinnillaan vahingoittaneet Suomen kansainvälistä mainetta.”

OSA II: MESTARI JA OPETUSLAPSET | 93

5. Mestari | 95

”Jos hyväksytään periaate, että vääristä mielipiteistä joutuu raastupaan, pirukaan ei tiedä, millainen mielipide on tulilinjalla seuraavaksi.”

6. Opetuslapset | 123

”Ymmärtääkseni Soinin diktatuuri on mädättänyt puolueen hyvin heikkoon happeen... persut tarvitsevat palatsivallankumousta.”

7. Kaikki joukolla maalittamaan | 156

”Piiri pieni pyörii, lapset siellä hyörii,
sanoo vanha lastenlaulukin :-D.”

8. Virtahepo olohuoneessa | 194

”Suomeen on laskeutunut pelon ja väkivallan
lyijynraskas ilmapiiri.”

OSA III: KUN SOME PUTOS PUUSTA | 219

9. Olla hullu maa! | 221

”Huorittelut ja tappouhkailut ovat kaikki muistaakseni tulleet oikeistolaisilta.”

10. Perussuomalaiset vihan kohteena | 258

”Pelkäätekö että omat ampuu selkään..?”

OSA IV: VÄKI JA VALTA | 277

11. Niin sakeaa kamaa | 279

”Se voi olla vaikka Sauli Niinistö, kun ei tiedä, kuka se oikea identiteetti on.”

12. Tavallinen puolue? | 310

”Nämä ovat vähän sellaisia kengänkiillotuskampanjoita.”

13. Joulukuun taistelut | 331

”Jos ääri-ihmisiä on kulkueessa tai vastamielenosoituksessa, heille tekee erityisen hyvää puheeni lähimmäisenrakkaudesta, rauhasta ja kotomaan armaista äidinkasvoista.”

Tekijän kiitokset | 357

Lähteet | 359

Henkilöhakemisto | 393

Aluksi

Tämän kirjan alkukipinä on absurdi, järjenvastainen. Joudun välillä miettimään, olenko keksinyt koko jutun.

Kaikki sai alkunsa yhdestä t-kirjaimesta, jonka hallituksessa istuva perussuomalaisten puolue nosti tikunnokkaan hyökätäkseen minua, työnantajaani Helsingin Sanomia ja kokoomuslaista ulkoministeriä Elina Valtosta vastaan.

T-kirjain. Kirjain t.

Huomasin pian, että tuon kirjaimen takana lymyi ainakin itselleni pitkälti tuntematon ja omituinen tarina sosiaalisen median sekä politiikan lähihistoriasta ja nykypäivästä.

#

Työskentelen Helsingin Sanomien ulkomaantoimituksessa, jonne minut pestattiin 30 vuotta sitten kesätoimittajaksi.

Maanantaina 10. heinäkuuta 2023 jouduin epämurkavuusalueelleni. Minua pyydettiin auttamaan Hesarin politiikantoimitusta, joka halusi selvittää, olivatko sosiaalisessa mediassa eli somessa esille nostetut rasistiset tekstit todella perussuomalaisia johtavan valtiovarainministeri Riikka Purran kirjoittamia.

Olivat. Sen saimme kahden kollegani kanssa vahvistettua työpäivän mittaisessa juttuprojektissa, joka oli omalta osaltaan saattamassa Suomea sekaisin ja hallitusta kaatumisen partaalle.

Minulle lankesi päävastuu artikkelin kirjoittamisesta. Tiukassa aikataulupaineessa löin juttuun yhden ylimääräisen t-kirjaimen. Se oli lyönti- tai ajatusvirhe, joka sattui Purran käyttämän sanan ”turkkilais-apina” kohdalla. Sana luiskahti yksikkömuodosta monikkomuotoon.

Tästä lyöntivirheestä käynnistyi kaksi viikkoa juttumme julkaisun jälkeen älytön tapahtumien vyöry, jonka tuoksinassa minun kerrottiin syyllistäneen seksuaalisen häirinnän uhriksi joutunutta Riikka Purraa.

Perussuomalaisten puoluelehti Suomen Uutiset väitti pääkirjoituksessaan, että olin yrittänyt leimata Purran rikolliseksi ja että olen erityisen alhaisella moraalilla varustettu toimittaja. Yksi perussuomalaisten kanssa yhteistyötä tekevä somen laitaioikeiston nimimerkkikirjoittaja – joka oli sattumoisin ollut kimpussani ainakin vuodesta 2006 alkaen – usutti Purraa viemään tekemiseni poliisille.

Perussuomalaisten puoluekokouksessa samana kesänä kerrottiin, että Hesari ja Yle olivat toiminnallaan vahingoittaneet Suomen kansainvälistä mainetta ja että mitään niin törkeää ei ole suomalaisessa journalismissa koskaan tapahtunut.

Samaista t-kirjainta perussuomalaiset käyttivät hyökkäyksessään ulkoministeri Elina Valtosta vastaan. Häntä vaadittiin perussuomalaisten puoluekokouksessa pyytämään anteeksi Purralta sitä, että Valtonen oli mennyt pyytämään anteeksi Turkin ulkoministeriltä tämän yksittäisen t-kirjaimen takia.

Tutkija väitti tv:ssä myöhemmin, kolme kuukautta juttumme julkaisun jälkeen, että Purraan liittyvä rasismikohu olisi ollut jonkinlainen hybridioperaatio, jolla pyrittiin kaatamaan hallitus. Tästä väitteestä perussuomalaisten puoluelehden päätoimittaja riehaantui rakentamaan uuden salaliittokertomuksen, joka kohdistui Demokraattilehteen.

Absurdia.

Tämä kokemus sai minut kysymään, mitä Suomen politiikassa tapahtuu. Mitä peliä perussuomalaiset pelaavat?

Ryhdyin selvittämään ja eteeni ilmestyi virtahepo suomalaisen somen ja politiikan olohuoneessa: riitelystä, provokaatioista ja uhrituomisesta elävä sekä totuudesta tarvittaessa piittaamaton hallituspuolue.

Perussuomalaisten aggressiivinen somekäytös on aiheuttanut kipunointia suomalaisessa politiikassa jo parin vuosikymmenen ajan. Peräti kahdesti puolueen parissa tapahtuva somekäytös on ollut syynä tai tekosyynä sen torppaamiseen hallitusvallasta.

Kipunointi on tuonut mukanaan ”uuden normaalin”, riitelykulttuurin, jossa kieli kovenee ja rakentavan keskustelun käyminen monessa yhteiskunnallisessa aihepiirissä on muuttunut liki mahdottomaksi ainakin somessa.

Kiinnostavaa on, että perussuomalaiset viestii olevansa ainoa varteenotettava poliittinen voima, joka ymmärtää syvällisesti, miten suuren uhan alla suomalaiset elävät. Heidän missionsa on pelastaa Suomi väestörakenteen muutokseen liittyvältä monikulttuuriselta painajaiselta, ja heidän sitä tehdessään keinot ovat kovat, kuten monilla muilla oikeistopopulisteilla maailmalla.

Perussuomalaisten riitelykulttuurilla on myös vastavoimansa erityisesti somessa. Niin sanottujen antipersujen hyökkäykset perussuomalaisia vastaan ovat välillä sietämätöntä seurattavaa. Vihamielisyys synnyttää lisää vihamielisyyttä, poterot syvenevät ja lopputuloksena hämöttää yhteiskunnallisen keskustelun myrkytetty kaivo.

Johdanto

Tilaisuus on arvokas ja monen mielestä varmasti koskettavakin. Eduskunnan puhemies Jussi Halla-aho toimittaa kansanedustajien, ministereiden, arvovieraiden sekä televisiota katsovien suomalaisten todistaessa 1. maaliskuuta 2024 seremonian, jossa kaksitoista vuotta presidenttinä palvellut Sauli Niinistö astuu sivuun ja hänen tilalleen nousee Alexander Stubb.

Valta on jälleen kerran vaihtunut vapaissa vaaleissa. Perussuomalaisiin kuuluva Halla-ahokin pyrki presidentiksi, mutta kansa valitsi kokoomuksen Stubbin, ja niin Halla-ahon rooli on demokraattisen järjestyksen mukaisesti toimittaa entisen vastaehdokkaansa virkaan astuminen. Sen hän tekee tyylikkäästi.

”Arvoisa puhemies, hyvät Suomen kansan edustajat. Tultuani valituksi Suomen tasavallan 13. presidentiksi ja annettuani edessänne juhallisen vakuutuksen, ryhdyn hoitamaan tehtävää nöyränä ja kiitollisena. Nöyränä sen edessä, että olen saanut valtakirjan ja vastuun tähän vaativaan tehtävään suoraan Suomen kansalta. Kiitollisena siitä, että saan palvella rakasta isänmaatamme näinä vaikeina aikoina”, Stubb sanoo puheensa alussa.¹

Tehtävä on todellakin vaativa ja ajan henki vakava. Stubbin edeltäjä Niinistö on ollut viemässä Suomea sotilasliitto Naton jäseneksi. Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa jatkuu. Maailmaa kalvaa epävarmuus.

Moni haluaa jakaa tuntemuksiaan tärkeästä päivästä sosiaalisessa mediassa eli somessa: joku Facebookissa, toinen X:ssä eli entisessä Twitterissä ja kolmas vaikkapa Suomi24:ssä. ”Jaa-a, kenen huippusuunnittelijan vaatteet Sanna Marin oli vetänyt päälleen eduskuntaan, kun uusi presidentti astui virkaansa?” tiedustelee anonyymi kommentoija Suomi24:ssä.

Yksi some-komentointiin mukaan intoutuva on kokoomuksen kansanedustaja Atte Kaleva. Hän ei keskity puheisiin tai vaatteisiin, vaan tilaisuudesta esille nostettuun toiseen seikkaan.

Kaleva on huomannut X-palvelussa kiertävän kuvan 80-vuotiaasta entisestä demaripresidentistä Tarja Halosesta seuraamassa vallanvaihtoa eduskunnan lehtereillä. Kuva ei ole erityisen edustava. Siinä Halonen näyttää totiselta ja hänen suupielensä kaartuvat kulmistaan alas-päin.

Kuva on huvittanut Kalevaa ja hän haluaa sen X-seuraajilleen kertoa. ”Miten minulle tulikin mieleen erään Carl Barksin Aku Ankka -tarinan huippuälykäs koira, rodultaan se taisi olla jäyhä jököttäjä. Muistaakseni koiran nimi oli Hurtta III Henkevä, ja se osasi noutaa.”²

Kalevan illalla lähettämästä viestistä tykkää lähes tuhat ihmistä. Mutta viestiä myös kommentoidaan paljon, satoja kertoja, ja usein tuomitsevasti. ”Ei ole tarvetta, eikä lainkaan sivistynyttä, vajota tälle koulukiusaajatasolle”, toruu yksi X-käyttäjä.

Mediakin huomaa Kalevan tempauksen, jonka ajatellaan olevan ilkeän lisäksi ajoitukseltaan surkeasti harkittu ja kansanedustajan arvolle sopimaton. Seuraavana aamuna arvostelumyrskyn silmään joutunut Kaleva kertoo katuvansa ja pyytää X:ssä Haloselta anteeksi.³

Jotkut Kalevan hengenheimolaiset ryhtyvät torumaan kansanedustajaa anteeksipyyntönsä: turhaa nöyristelyä ex-presidentin ja median edessä.

”Mikä tässä Halosen vertaamisessa Hurtta III Henkevään oli nyt niin hirveää?” kysyy esimerkiksi laitoikeistoon lukeutuva X-nimimerkki Alaston totuus ja julkaisee Halosen kuvan rinnalla piirroksen nyrpeäilmeisestä sarjakuvakoirasta.⁴

Tämä ei ole ensimmäinen kerta, kun nimimerkki Alaston totuus ilkeilee Haloselle. Hänen X-tililtään löytyy vuosien varrelta yli kaksikymmentä viestiä, joissa hän pilkkaa Halosen lievää puhevikaa. Näitä viestejä yhdistää sana ”Tavja”, joka on Alastoman totuuden mielestä hauska tapa viitata entiseen presidenttiin.

Kiinnitin ehkä muita X:n käyttäjiä herkemmin huomiota Alastoman totuuden viestiin Halosesta, sillä hän on lälätellyt myös itselleni ainakin vuodesta 2006 alkaen, kun hän on ajatellut minun tehneen huonoa työtä toimittajana ja joskus ihan muuten vain itseään ja muita huvittaakseen.

Hän on pilkannut ja hiillostanut lukemattomia muitakin ihmisiä X:ssä ja aiemmin omassa blogissaan: enimmäkseen toimittajia, mutta myös ”punavihreitä” poliitikkoja, ulkomaalaistaustaisia ihmisiä ja muita. Hän on suomenkielisen somekiusaamisen pioneeri ja veteraani.

#

Atte Kalevan ja muiden X-käyttäjien ivailu Halosta kohtaan on vain yksi lukemattomista ilmentymistä, jotka yhdessä kertovat somen ilmapiiiristä tämän päivän Suomessa. Joskus ”eliitin someksi” kutsuttu viestipalvelu X ei ole keskustelufoorumina edes pahimmasta päästä, mutta sielläkin näkee myrkyllistä viestintää aamusta iltaan vuoden jokaisena päivänä.

Ehkä jonkinlaisena uutuutena parin viime vuoden aikana on nähty, kuinka jotkut ministerit, kansanedustajat ja muut poliittiset toimijat käyvät yhä aggressiivisemmin ja ivallisemmin toistensa ja muiden ihmisten kimppuun. Presidentti Mauno Koivisto sai kohun aikaan vuonna 1984, kun hän kutsui toimittajia kollektiivisesti sopuleiksi, mutta nykyään on normalisoitumassa ajatus, että ministeri käy toistuvasti nimeltä mainiten yksittäisen toimittajan kimppuun.

Ilkkumisen, riitelyn, kiusaamisen ja muun aggressiivisen kielenkäytön lisäksi X:ssä törmää toisinaan myös suomen kielellä esitettyihin

tappo- ja raiskausuhkauksiin. Uhkaukset ja solvaukset ovat joillekin niin tuttuja, että eräs naispuolinen somettaja ottaa niistä joskus ruu-tukaappauksia, julkaisee niitä uudelleen ja liittää viesteihinsä ironisesti sanan ”fani” erilaisten sydänteemaisten emoji-erien kera.

Jätän kirjassani joissakin kohdin mainitsematta niin sanottujen tavisten eli tavallisten ihmisten nimiä tai nimimerkkejä sekä lähde-viitteitä heidän some-viesteihinsä, kuten edellä mainitun naisen koh-dalla. Kun viittaan poliitikkojen, asiantuntijoiden tai muiden tunnet-tujen ihmisten some-viesteihin, pyrin ne aina lähteyttämään.

Eräs uhkauksiin ja solvauksiin somessa sekä suoremmissa viestika-navissa jo vuosia sitten tottunut suomalainen on toimittaja Maria Pet-tersson. Hän järjesti vuonna 2016 Suuri Vihaviestikilpailu -tempauksen, johon hän kokosi kuusi henkisen raadin asettamaan hänelle tulleita vihaviestejä paremmuusjärjestykseen.⁵

Vihaisuuskriteerillä voittajaksi nousi Petterssonille osoitettu nimi-merkki Fin Landin viesti, joka kuului kokonaisuudessaan näin: ”huora huora huora huora huora huora huora hevosen kyrpä Hyi vittu sinä olet ruma vittu mene Ruotsiin ruma lesbo feministin vittu Huora luuska laiska paska vittu huora.”⁶

Yllä olevassa lainauksessa kieliasu on viestin lähettäneen henkilön käsialaa. Lainaan kirjassani some-viestejä enimmäkseen sellaisinaan ilman kielenhuoltoa, koska toisinaan niiden alkuperäinen muoto sisäl-tää kiinnostavaa lisähavainnoitavaa.

Raadissa mukana ollut kirjailija ja Vihreiden ex-poliitikko Rosa Meriläinen kommentoi voittajaviestiä näin: ”Viesti käyttää hienosti hyödykseen lavarunoudessakin hyväksi havaittua toistoa, joka tuo vies-tin rytmiin kiihkeyden vaikutelmaa. Sanavalinnoissaan, tematiikas-saan ja välimerkittömyydessään teksti nojaa tiukasti ja tinkimättömästi vihakirjeperinteeseen.”

Vihaviestikilpailu sai osakseen paljon huomiota, ja se tuotti hie-man rahaakin, jolla Pettersson osti suomen kielen oppikirjoja. Ne hän lahjoitti Helsingin Punavuoreen sijaitsevaan turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskukseen.

Petterssonin vihapuhetta karnevalisoivasta tempauksesta on kerrottu esimerkiksi todellisiin kokemuksiin pohjaavassa Emmi Niemisen ja Johanna Vehkoon palkitussa sarjakuvakirjassa, jolla on synkkä nimi: *Vihan ja inhon internet*.⁷

Pettersson kertoo tätä kirjaa varten saaneensa niin paljon solvauksia ja uhkauksia, ettei ole enää aikoihin jaksanut tehdä niistä rikosilmoituksia.

”En varsinaisesti koskaan ole laskenut yksittäisiä viestejä, niitä on tullut niin paljon, mutta joskus jaksoin vielä viedä niitä poliisille. Se oli aina että ’esitutkinta lopetettu’, joten kyllästyin. Twitteristä poistuminen leikkasi minulle asti päätyvistä viesteistä jotain 95 prosenttia.”

Pettersson kertoo kuuluvansa Facebook-vertaistukiryhmään, jossa on jäsenenä ”ison näkyvän vihakampanjan” kohteeksi joutuneita ihmisiä. Ryhmässä on 46 jäsentä, Petterssonin kaltaisia enemmän tai vähemmän tunnettuja ihmisiä. Valtaosa jäsenistä on laita- tai äärioikeiston maalittamia, Pettersson kertoo. Heistä 45 vaikuttaa etunimensä perusteella olevan naisia.

#

Vaikka Maria Pettersson onnistui kääntämään vihaviestit yhdessä tempauksessa hirtehihumoristiseksi performanssiksi, taustalla on hyvin vakava ilmiö. Kierrokset suomenkielisessä somessa ovat nousseet niin korkeiksi, että some on alkanut olla uhka joidenkin vastaanottajien henkiselle jaksamiselle ja jopa demokratian terveydelle.

Jo yli puoli vuosikymmentä sitten tehdyssä tutkimuksessa kävi ilmi, että kuntatason päättäjistä yli neljännes ajatteli, että heidän somessa kohtaamansa vihapuhe oli vähentänyt heidän haluaan osallistua poliittiseen päätöksentekoon. Valtakunnan ykköspoliitikot saavat somessa osakseen vihamielisiä viestejä riippumatta heidän puoluekannastaan, perussuomalaisten Halla-ahosta vasemmistoliiton Li Anderssoniin.⁸

Poliitikkojen lisäksi somessa uhkaillaan ja solvataan muun muassa tutkijoita, virkamiehiä, poliiseja, aktivisteja ja toimittajia. Monet

tutkijat eivät halua enää puhua asiantuntemuksestaan X:ssä, maali-tetuiksi joutuneet poliisit harkitsevat alan vaihtoa ja monet toimittajat ovat alkaneet karttaa maahanmuuton ja monikulttuurisuuden kaltaisia aihepiirejä somehyökkäysten pelossa.

Parin viime vuoden aikana moni X:ssä aiemmin aktiivinen suomalainen on joko jättänyt palvelun, vähentänyt kommentointiaan tai jäänyt vain seuraamaan muiden viestejä. Erityisesti vuonna 2024 moni alkoi valittaa, että X:n ostanut miljardööri Elon Musk oli muuttanut palvelun algoritmeja ja käytäntöjä niin paljon, että siitä oli tullut voimakkaasti polarisaatiota kasvattava alusta, jollaisella he eivät enää halunneet viestiä.

Myös monet yhteisöt ovat jättäneet X:n tai lakanneet aktiivisesti viestimästä siellä: Suomen evankelisluterilainen kirkko, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos THL, Yle Areena, Suomen poliisi operatiivisessa viestinnässään, Turun kaupunki sekä VR, mikä mihinkin syyhyn nojaten.⁹

THL:n viestintäjohtaja Marjo Loisa perusteli laitoksen viestimisen lopettamista X:ssä palvelun yleisellä asiattomuudella. THL:llä on yhä tilinsä, jota seuraa X:n mukaan tämän kirjoitushetkellä noin 87 000 ihmistä, mutta tilillä ei ole tapahtunut mitään joulun 2022 jälkeen. Suuri merkitys oli koronapandemian aikana raivonneilla aggressiivisilla ja virheellistä tietoa huokuneilla keskusteluilla.

”Koronaan liittyvistä twiittien kommenteista 90 prosenttia on hyvin asiattomia, ja muihinkin ketjuihin tullaan disinformaation kanssa. Se on ollut houkutteleva alusta disinformaation levittämiseen. Ketjuissa viljellään paljon siihen liittyviä linkkejä”, Loisa kertoi tammikuussa 2023.¹⁰

Kun Ylen legendaarinen uutisankkuri Matti Rönkä jäi yllättäen eläkkeelle kevättalvella 2024, hän totesi haastattelussa viime vuosien olleen kuluttavia ja ikäviä, ja syynä oli hänen mukaansa kaiken keskustelun muuttuminen yleiseksi loanheitoksi.¹¹

”Trollausta ja tahallista väärinymmärrystä, milloin olemme viher-vassareita ja milloin kokoomuslaisia. Tällainen on kovin rasittavaa, kun

siinä on selkeästi poliittiset tarkoitusperät. Sanopa Trump tai Israel, niin jonkin fakta-argumentin jälkeen tulevat sadat öyhöttäjät, jotka oikein innostavat toinen toisiaan.”

Luonnehdin myöhemmin kirjassani erityisesti X:ssä vallitsevaa aggressiivista keskustelukulttuuria ja käyn läpi joitakin tutkimuksia liittyen suomenkieliseen someen ja yhteiskunnallisen ilmapiirin kärjistymiseen.

#

Moni tavallinen suomalainen saattaa sulatella edellä kerrottuja tietoja epäuskoisena. Suuri osa kansasta ei ole koskaan käynyt X:ssä, saatikka vielä monta kertaa myrkyllisemmällä Ylilauta-sivustolla. Tai puhunut koskaan politiikasta somessa tai osallistunut minkäänlaiseen some-riitaan. Heille pitänee erikseen selittää, mitä on maalittaminen, minkä myöhemmin teenkin.

Somessa on toki yhä paljon mukavia ja hyödyllisiä puolia. Se on paikka, jossa voi löytää uudelleen yhteyden lapsuusajan ystäviin, vaihtaa puutarhanhoitovinkkejä ja viettää yhteistä virtuaaliaikaa videoita jakaen ja tietokonepelejä pelaten. Vaikka paljon puhutaan somen haitallisista vaikutuksista nuoriin, ja niitä on, tutkimustieto tukee myös arkisempia havaintoja siitä, että some tarjoaa nuorille foorumin rakentaa identiteettiään ja pitää yllä ystävyksiä.¹²

X:ssä suosituimpia sisältöjä ovat ainakin itselleni yllättäen urheilu, tv-ohjelmat ja elokuviin liittyvät keskustelut. Näin kertoi X:ssä työskentelevä suomalainen analyytikko Alpo Kallio Helsingin Sanomissa tammikuussa 2025.¹³

”Mielikuva X:stä on politiikan ääripäiden riitelyä typeristä asioista typerillä termeillä... Se, miltä oma näkymä näyttää, riippuu käyttäjästä itsestään. Jos näet vain poliittista riitelyä, niin ehkä poliittinen riitely kiinnostaa sinua”, HS:n jutussa kerrottiin.

Somesta, myös X:stä, saa oikealla tavalla etsien laadukasta tietoa ja mahtavia vinkkejä esimerkiksi kirjallisuudesta, tv-sarjoista ja uusista

tekoälysovelluksista. Siellä saa nähdä mielipiteitä, joita valtamediassa ei käsitellä. Siellä voi huomata, ettei olekaan yksin ajatustensa kanssa. Ja nähdä vaikkapa historiallisia valokuvia, joita ei tiennyt olevan olemassakaan. Ja nauraa.

Kansainvälisiin kysymyksiin perehtynyt kollegani Heikki Aittokoski käyttää X:ää enimmäkseen puujalkavitsien kertomiseen. Muut käyttäjät yrittävät panna kommentteissaan paremmaksi omilla puujalkavitsellään. Hänen X-tilinsä on ollut itselleni monesti henkireikä alati riitaisammalta tuntuvalta X-alustalla, jota tarvitsen usein toimittajan työssäni.

”Lapsena katsoin televisiosta salaa – äidin määräyksiä uhmaten – kotimaista sketsiviihdettä. Siinä oli sellainen outo viehätys, kyseessä oli ikään kuin kielletty spedelmä”, Aittokoski veisteli elokuussa 2024.¹⁴

#

Tämä kirja keskittyy kuitenkin somen vakavampiin ulottuvuuksiin, joilla on vaikutus yhteiskunnalliseen ilmapiiriin, keskustelukulttuuriin ja ainakin epäsuorasti myös siihen, millaiseksi politiikka tuntuu olevan menossa: alati provokatiivisempaan ja jakolinjoja syventävään suuntaan.

Some on myös kasvualusta eri ideologioiden radikaaleille ajatuksille, jotka voivat ajaa joitakin ihmisiä väkivaltaisuuksiin. Kerron esimerkiksi 15-vuotiaasta suomalaispojasta, joka oli radikalisoitunut somekeskusteluissa ja alkanut hautoa väkivaltaa. Hän puukotti kesäkuussa 2024 bangladeshilaista miestä Oulussa sijaitsevassa kauppakeskuksessa.

Pojan käyttämässä teräaseessa oli hakaristejä ja itse kyhätty teksti ”kuolema neekereille”. Hän oli hakenut netistä tietoja liittyen esimerkiksi uusiseelantilaiseen joukkomurhaajaan ja suomalaisiin äärioikeistoryhmiin. Hänen ulkomaiset somen keskustelukumppaninsa kannustivat häntä tekoonsa: yksi jopa usutti häntä lähettämään puukotuksesta suoraa videolähetystä Facebookissa.

Oulussa sattui lyhyen ajan sisällä kolme puukotusta, joissa epäiltiin rassistista motiivia. Suomen viranomaiset ovat käsitelleet parin viime vuoden aikana myös kolmea äärioikeistoon liittyvää epäiltyä terroristimitapausta, ensimmäisiä lajissaan. Jokaisessa epäillyssä terroristijutussa some näyttää olleen keskeisessä roolissa syytetyn maailmankuvan muodostumisessa sekä epäiltyjen aikeiden punomisessa.

Näistä somen vahingollisista puolista kerron enemmän kirjani viimeisessä osassa, jossa kerron myös, kuinka näistä tapauksista ja niiden kytköksistä muuhun yhteiskunnalliseen ilmapiiriin ei ole syntynyt vakavaa keskustelua.

#

Kuten jo alkusanoissa mainitsin, tämä kirja sai alkunsa omituisten sattumien summasta, joka sai minut perehtymään perussuomalaisten poikkeukselliseen ja monin paikoin aggressiiviseen somehistoriaan.

Kerron ensimmäisessä osassa, kuinka päädyin kesällä 2023 kuin vahingossa uutisoimaan Helsingin Sanomiin perussuomalaisten puheenjohtajan ja valtiovarainministerin Riikka Purran takavuosisien rassistisista kirjoituksista, joita hän oli kirjoittanut nimimerkillä riikka.

Kahden kollegani kanssa laitimamme juttu ja muu mediahuomio Purran kirjoitusten ympärillä aiheuttivat suuren kohun ja sivutuotteenä minuun kohdistuneen mustamaalausoperaation, jossa edellä mainitsemani nimimerkkikirjoittaja Alaston totuus veteli lankoja edessä ja taustalla.

Alaston totuus oli omasta näkökulmastani vuosien ajan ollut lähinnä ärsyttävä ja melko harmiton kiusankappale. Mutta rasismikohun yhteydessä hänen tekemisiinsä tuli poliittinen sävy, jollaista en ollut voinut kuvitellakaan: nimimerkki vaikutti olevan hallitusvastuuseen nousseen puolueen yhteistyökumppani.

Alaston totuus levitti minusta kesällä 2023 X-palvelussa perättömiä vihjauksia, joiden mukaan itselläni olisi taustalla väkivaltafantasioita ja rassistimenneisyys, jollaisia oli uutisoitu Purran kirjoittamien tekstien

yhteydessä. Kutsun häntä välillä trolliksi paremman sanan puutteessa. Hän saattaisi itse määritellä itsensä mediakriitikoksi.

Alaston totuus teki suoraa yhteistyötä perussuomalaisten puoluelehden Suomen Uutisten päätoimittajan Matias Turkkilan kanssa. Kun Alaston totuus vaati Iltalehteä oikaisemaan Purraan liittyvää kirjoitusta, viestiä lehden suuntaan välitti Turkkila.

”Iltalehdelle lähetetty oikaisupyyntö. Toimitukseen myös soitettu. Käyvät asian läpi”, Turkkila totesi Alastomalle totuudelle X:ssä.¹⁵

Muutaman tunnin päästä Alaston totuus vaikutti kärsimättömältä.

”Ehkä Matias sun pitää soittaa sinne uudestaan, ei näin nettiaikana ilmeisesti muuten ’ikävät’ viestit tavoita IL:n toimitusta.”¹⁶

Miten omituista.

Sen näkyvämpää ei voisi poliittisen puolueen ja nimimerkkitrollin yhteistyö olla.

#

Vaikka olen saanut vuosien varrella monenlaista lokaa niskaani somessa ja suorina viesteinä, en ole koskaan kokenut mitään niin kammottavaa kuin mitä etenkin naispuoliset kollegani, tutkijat, poliitikot, viranhaltijat ja aktivistit ovat joutuneet kokemaan. En ole koskaan saanut viestiä, jonka olisin katsonut tarpeelliseksi ilmoittaa poliisille. Mutta näin eivät valitettavasti voi kaikki sanoa.

”Härkönen tulee roikkumaan lyhtypylvästä suvakkikaveriensa kanssa nopeammin kuin uskookaan kun Suomen kansa saa tarpeekseen tästä pelleilystä. Se päivä koittaa pian. Muistakaa suvakit nämä sanat!”

Tällaisen viestin sai eteensä Turun Sanomien entinen toimittaja Rebekka Härkönen. Häneen kohdistui valtavan laaja ja vuosia kestänyt vihakampanja sen jälkeen, kun hän oli kirjoittanut jutun Turun jihadistisesta puukotushyökkäyksestä elokuussa 2017. Vihakampanja käynnistyi Härkösen mukaan toden teolla perussuomalaisten silloisen puheenjohtajan Jussi Halla-ahon Härköseen liittyneen mollaavan Facebook-päivityksen jälkeen.

”Erityisen hyvin on jäänyt mieleen yksi viesti, jossa uhataan minun ja koko perheeni jäävän auton alle ja johon oli liitetty kuvatiedostoiksi todella rajua pornomateriaalia”, Härkönen muisteli kokemuksiaan vuonna 2018 antamassaan haastattelussa.¹⁷

Olen pyytänyt Härköselä luvan lainata edellä mainittuja häneen kohdistuneita uhkauksia kirjassani, vaikka ne ovat julkisista lähteistä löydettävissä. Samoin olen menetellyt joidenkin muiden vähemmän tunnettujen ihmisten kohdalla, mikäli kerron heihin kohdistuneista uhkauksista tai solvauksista, olinpa heitä suoraan haastatellut tai en.

Tarkoitukseni ei ole mässäillä somen pimeillä puolilla, mutta mielestäni ne on syytä tehdä näkyväksi, jotta somen nykyilmapiiristä syntyy myös asiaa huonosti tunteville lukijoille realistinen käsitys. Härkösen kohdalla realismi oli sitä, että häntä alettiin vihaviestien lisäksi uhata fyysisessä maailmassa ja hän joutui muuttamaan kotikaupungistaan Turusta Helsinkiin ollakseen paremmin turvassa.

Haastattelin tähän kirjaan myös Helsingin poliisin ennalta estävän toiminnan yksikön johtajana toiminutta ylikomisario Jari Taposta, jota perussuomalaisten nykyiset kärkipoliitikot, mukaan lukien Halla-aho, Purra, sisäministeri Mari Rantanen ja oikeusministeri Leena Meri, arvostelivat, ilkkuivat tai hiillostivat vuosien ajan X:ssä.

Vuodesta 2017 alkaneeseen ja 2023 päättyneeseen hiillostamiseen osallistuivat myös päätoimittaja Matias Turkkila ja nimimerkki Alaston totuus sekä erityisen innokkaasti perussuomalaisten eduskuntaryhmän puheenjohtaja Jani Mäkelä. Taposta syytettiin liian sinisilmäisestä suhtautumisesta esimerkiksi maahanmuuttoon ja katujengi-ilmiöön.

Perussuomalaisten poliitikkojen ohella, tai vanavedessä, moni rivi-kansalainen kävi ”Twitter-poliisina” tunnetun Taposen kimppuun, ja moni heistä hyvinkin rajuilla viesteillä. Taponen laskee nähneensä noin sata itseensä liittyvää tappouhkausta.

Kerron tarkemmin Rebekka Härkösen ja Jari Taposen kokemuksista sekä muita esimerkkejä perussuomalaisten ”maalittamista” ihmisistä luvuissa 7 ja 8.

Omakehtainen kokemukseni perussuomalaisten ja puolueen tukijoukkojen hyökkäyksistä X:ssä, puoluelehdessä ja puoluekokouksessa kesällä 2023 saivat minut tutustumaan suomenkielisen somen nykyilmapiiriin ja historiallisiin vaiheisiin. Tutkimusretken aikana ymmärsin paljon aiempaa kirkkaammin, kuinka somella on ollut aivan poikkeuksellinen rooli nykymuotoisten perussuomalaisten syntyhistoriassa ja siinä, miten puolue politiikkaansa edistää.

Jussi Halla-ahon oma polku kohti politiikan oikeaa laitaa, kaupunginvaltuutetuksi, kansanedustajaksi, euroedustajaksi, puolueensa puheenjohtajaksi, puhemieheksi ja presidenttiehdokkaaksi sai yhden tärkeän alkusysäyksen siitä, kun hän meni vuosituhannen alussa haastamaan riitaa rasisteina pitämilleen ihmisille laita-oikeistolaisen Suomen Sisu -järjestön keskustelupalstoille.

”Menin 2000-luvun alussa mesoamaan Suomen Sisun keskustelupalstalle siitä, että he ovat tyhmiä rasisteja. Kävi ilmi, että heidän mieliteensä olivat parempia kuin omani. Jos minä olin niin oikeassa rasismiväitteineni, miksi vastapuolen ei tarvitse kiroilla ja sillä on esittää todisteita? Keskustelin itseäni älykkäämpien kanssa, pyysin anteeksi käytöstäni ja aloin ajatella uudella tavalla maahanmuuttoasioista”, Halla-aho kertoi City-lehden haastattelussa vuonna 2009.¹⁸

Seuraavina vuosina, somen esihistoriassa, Halla-ahosta kasvoi laita-oikeiston ihailema, Mestariksi kutsuttu ajattelijajonka pitämän Scripta-blogin yhteyteen versoi kaksi poliittisesti hyvin kauaskantoista suomenkielistä keskustelualustaa: Vieraskirja ja Hommaforum. Tämän kolminaisuuden päälle on rakennettu nykymuotoinen Perussuomalaiset sekä heidän päätavoitteensa maahanmuuton rajoittamisesta ja monikulttuurisuuden vastustamisesta.

Somen keskeisen merkityksen nykyperussuomalaisten tarinassa tiivistä Halla-aho itse vuoden 2008 kuntavaalien alla: ”Toisin kuin moni muu ehdolla oleva, minä en ole blogia pitävä ehdokas, vaan ehdokkaaksi lähtenyt bloginpitäjä.”¹⁹

Puolueen entinen ja nykyinen puheenjohtaja, Halla-aho ja Purra, ovat kumpikin some-maailman kasvatteja ja nykyisen kärjekkään ja aggressiivisen puhekulttuurin pioneereja. Voi pitää melko erikoisena, että kumpikin heistä on onnistunut nousemaan yhteiskunnan huipulle ja pysymään siellä rajuista some-kirjoituksistaan syntyneistä kohuista huolimatta. Paradoksaalista on, että kohut ovat todennäköisesti kasvattaneet ja lujittaneet heidän suosiotaan.

Halla-aho totesikin vuonna 2013 antamassaan haastattelussa, että poliittiset vastustajat ja media ovat pyrkineet tuhoamaan hänet, mutta negatiivisesta julkisuudesta on ollut lopulta hyötyä. ”On huvittavaa, että olen edennyt politiikassa toimintani herättämien vastareaktioiden ajamana. Tuskin olisin ruvennut pitämään blogia, jos kotisivujeni kirjoituksiin ei olisi reagoitu niin ylimitoitetusti. En olisi päässyt eduskuntaan, jos minua ei olisi voimaperäisesti vastustettu arvovaltaisilla tahoilla.”²⁰

#

Pidän tärkeänä todeta, että siinä missä moni suomalainen on saanut maistaa aimo annoksen perussuomalaisten ja heidän tukijoukkojensa kylvämää myrkkyä somessa, sitä samaa myrkkyä kaadetaan some-riidoissa isolla kauhalla myös perussuomalaisten kurkusta alas. Puolueen poliitikkoja ilkutaan ja solvataan, usein täysin riippumatta siitä, mitä he ovat somessa sanoneet tai reaalielämän puolella tehneet.

Heille on naureskeltu ja ilkeilty myös paljon ennen someaikoja ja Halla-ahon sekä Purran puheenjohtajuuksia. Näin ollen voi ajatella, että some on ollut perussuomalaisten areena käydä vastarintaan puolueeseen vähättelevästi suhtautunutta ”eliittiä” ja puolueen niin epärehellisenä pitämää mediaa kohtaan.

Suomalaisten sometappelua seurattaessa mieleen tulee venäläiskirjailija Leo Tolstoin pikkutarina, jossa mitättömästä pienestä sanaharkasta alkanut riita äityy vihanpidoksi, joka johtaa lopulta koko kylän palamiseen maan tasalle. Kaikki kyläläiset eivät edes tiedä riidan alkuperäistä

syytä, mutta jokaisen edessä näkyy lopulta karrelle palaneita rakennuksia.²¹

Maailmalla on todistettu, kuinka some vihapuheineen ja disinformaatiokampanjoinen voi olla uhka demokratialle, vaaliprosesseille, yhteiskunnalliselle turvallisuudelle ja kansanterveydelle. Tästä esimerkkeinä toimivat vaikkapa Donald Trumpin kannattajien hyökkäys kongressitaloon tammikuussa 2021 ja Myanmarin rohingyojen kansanmurhaksi kutsuttu laajamittainen vainoaminen, jossa vihaa ruokittiin erityisesti Facebookissa.

Euroopassa ja muualla on todistettu lukemattomia kertoja ääri-islamististen terroristien tekemiä iskuja, ja niissäkin on usein taustalla somen syövereissä tapahtunutta radikalisoitumista. Omanlainen tragediansa oli koronapandemia, jonka aikana valheellisten someviestien pelästyttämät ihmiset esimerkiksi Bulgariassa alkoivat vältellä rokotteita, oman henkensä vaarantaen.

Kävin juttukeikalla Bulgariassa syksyllä 2021, kun koronaepidemia kaatoi yhä ihmisiä sänkyyn ja haudan lepoon. Siihen mennessä 73 prosenttia Suomen aikuisväestöstä oli saanut täyden rokotuksen, mutta Bulgariassa vastaava osuus oli alle 23 prosenttia, Eta-maiden alhaisin. Samoihin aikoihin Bulgariassa oli kirjattu jo yli 20 000 koronakuolemaa, mikä oli asukaslukuun suhteutettuna maailman kuudenneksi korkein lukema.²²

”Ihmiset luulevat, että rokotteisiin pannaan myrkkyä, mikrosiruja ja kaikkea paskaa. Että Bill Gates haluaa laittaa sirun käsivarteesi, jotta hän voisi seurata, missä liikut. Se on hulluutta, silkkaa hulluutta”, kommentoi somessa leviäviä väitteitä koronarokotuspistettä pääkaupungissa Sofiassa hoitanut vastaanottovirkailija.

”Rokotekriitikko kuoli koronaan”, oli otsikkotyyppi, jollaiselle moni somen käyttäjä pääsi pandemian aikana ilkkumaan. Aihepiiri oli niin yleinen, että ilmiöstä on laadittu erillinen Wikipedia-artikkeli. Toisen ihmisen kuolemalle naureskelu on nykyään some-maailman arkea.²³

Kollegani Jussi Pullinen kysyi somea käsittelevän kirjansa nimessä tiukan kysymyksen: *Mitä meille tapahtui?*²⁴

Tässä vaiheessa voin todeta, että jotakin omituista on päässyt tapahtumaan ihmisille ainakin silloin, kun he ovat ruutujensa ääressä. Kun vierailen vaikkapa ruokakaupassa, oletan siellä olevan niitä samoja ihmisiä, jotka huutavat toisilleen kurkku suorana somessa. Mutta marketissa en kuule juuri koskaan kenenkään huutavan mistään syystä.

Tosielämän rauhallisuus someen verrattuna herättää pientä toivonkipinää siitä, että Suomen maine maailman onnellisimpana maana saattaa sittenkin olla totta, ja se, mitä näemme somessa, on paljon syntyvää mekkalaa pienempi asia. Tai performanssia. Tiedämme, että ihmisillä on tapana kaunistella omaa elämäänsä some-päivityksissä vaikkapa Facebookissa ja Instagramissa. Ehkä ihmiset teeskentelevät myös olevansa ilkeämpiä ja vihaisempia kuin ovatkaan?

Eräässä vihapuheeseen liittyvässä tutkimuksessa nimettömänä pysytellyt haastateltava totesi saavansa lohtua siitä, että ”verkossa liikkuvaan vihakaman määrään verrattuna ihmisiä ammutaan elokuva-teattereissa ilahduttavan vähän”.²⁵

#

Kirjani on jaettu neljään osaan. Ensimmäisessä osassa kerron oma-kohtaisten kokemusteni kautta tapausesimerkin siitä, millainen taistelu somessa käytiin Riikka Purran rasismikohun aikana kesällä 2023 ja millaisiin kyseenalaisiin temppuihin perussuomalaiset tukijoineen turvautuivat puheenjohtajansa pelastamiseksi ja tehdäkseen mediasta koko jupakan pääsyllisen. Purra ilmoitti sihteerinsä välityksellä, ettei haastattelua tätä kirjaa varten saada sopimaan ministerin aikatauluihin.

Toisessa osassa käyn läpi somen merkitystä nykymuotoisten perussuomalaisten syntytarinassa ja sitä, millaisten blogitekstien kautta Jussi Halla-ahosta tuli monien laitaioikeistolaisten Mestari. Ja millaista some-kulttuuria hänen ”opetuslapsensa” ovat olleet synnyttämässä.

Halla-aho kertoi, ettei hän halua antaa haastattelua kirjaa varten.

Kolmannessa osassa luonnehdin erityisesti X-palvelun alati tuleh-tuneempaa nykyilmapiiriä – ja erillisessä luvussa sitä, millaisten ryö-

pytysten, ilkeyksien ja uhkailujen kohteena myös perussuomalaiset poliitikot ovat.

Kirjani viimeisessä eli neljännessä osassa puran sitä, miten somen vihakulttuuri pursuaa joskus väkivaltana tai vaarallisina terroristisina suunnitelmina tosielämän puolelle ja kuinka siitäkään ei nykyään synny järjellistä keskustelua Suomessa. Pohdin myös muutaman ajatuksen verran, millainen puolue perussuomalaiset on erityisesti somekäyttönsä näkökulmasta.

Päätösluvussa luonnehdin kolmen esimerkin kautta, millaista somesotaa suomenkielisessä X:ssä saattoi todistaa joulukuussa 2024. Tuolloin kiivailtiin esimerkiksi perussuomalaisten kansanedustajan Teemu Keskisarjan osallistumisesta itsenäisyyspäivän 612-marssiin, demarikansanedustaja Krista Kiurun pahoinpitelystä ja Riikka Purraa esittävistä graffiteista. Ääneen pääsevät somekansalaiset laidasta laitaan.

En ole politiikan enkä somen tutkija, enkä edes kotimaanpolitiikan toimittaja, joten olen joutunut kansantajuistamaan monet tämän kirjan asiat ensin itselleni ennen kuin olen kansantajuistanut ne tuleville sivuille. Kirjani ei siis ole tutkimus, mutta toivon, että se toimii puutteineenkin puhuttelevana katsauksena ja ajankuvana siitä, mihin ihmiset ja joltain osin myös suomalainen politiikka ovat someaikakauden aamunkoitossa matkanneet.

Koska puhun kirjani ensimmäisessä osassa työstäni Helsingin Sanomissa, on syytä selventää, että tämä ei ole millään tavoin HS:n hanke. Kirjaa ei ole minulta toivottu eikä tilattu, eikä esimiehilläni ole ollut mitään vaikutusta kirjan sisältöön, jota olen työstänyt vuorotelu- ja kirjavapailla.